

ЉУДСКА ПРАВА И МЕДИЈИ

Апстракт: Под изразом "људска права" обично се мисли на одређени број појединачних права и слобода која су садржана у одређеним политичким и правним документима. Медиј или јавно гласило јесте програм, чији је оснивач физичко или правно лице, који представља редакцијски осмишљен склоп информација, намењених унапред неодредјеном броју лица-публици.

Посебно је важна заштита права и слобода у области медија из више разлога. Пре свега, у области медија имамо данас много више права него раније. Развој информационе технике и средстава јавног информисања довели су до тога да је данас њихов број много већи. Најзад, односи у савременом друштву су такви да су комуникације међу људима у свакодневном животу, у заједничким пословима, идејама, развоју културе и схватања, много интензивније управо због оваквог развоја средстава масовног комуницирања.

Кључне речи: медији, људска права, заштита људских права у области медија.

1. Људска права и слободе и њихова природа

Централно место у изучавању друштва, државе и права заузима материја људских права и слобода. Од стварања првих држава, па до данас, полазећи како од најопштијих филозофских схватања, тако и од практичних и свакодневних проблема, људска права чине основну и полазну тачку у изучавању не само института људских права и слобода, већ и у изучавању целокупног друштва и државе и свих његових феномена.

Наједноставније одређење људских права је да су то права која припадају човеку самим рођењем.¹ Теорија природног права је поставила темеље модерној концепцији људских права.² Човек је по свом рођењу, по свом биолошком и природном битку слободна личност. Он има неограничена права и слободе. Међутим, као друштвено биће он улази у разне друштвене организације и заједнице, које својим нормама, ма колико демократске, обичајне, моралне и правне, на одређени начин ограничавају људска права и његове природне слободе. Појавом државе, која данас представља неминовност људског живота, као и стварањем разних међународних организација, које додуше обухватају државе, и људи постају посебни субјекти, делови тих организација. На тај начин, људска права и слободе добијају посебан значај и актуелност. Држава својим нормама прописује људска права и слободе, одређује њихову разноврсну правну заштиту, али и ограничава слободу коју човек као природно биће поседује. Држава чак нормативно тако регулише људска права да изгледа као да су она неограничена и да одговарају правима и слободама које има човек као потпуно слободно и природно биће.

Једна од општих карактеристика модерне државе је пораст значаја и улоге извршне и управне власти. Чињеница је да управа све више шири своја овлашћења, која неретко и прекорачује. Сваки човек који има власт склон је да је и злоупотреби, а тиме и повреди нечија права и слободе.

Људска права и слободе су увек били предмет великог проучавања правних, политичких и других друштвених наука. Права и слободе

1 **Богољуб Милосављевић, Драгољуб Поповић**, *Уставно право*, Правни факултет Универзитет Унион- Службени гласник, Београд, 2008, стр. 141.

2 **Jovan Stefanović**, *Ustavno pravo FNRJ i komparativno*, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb, 1950, стр. 480.

човека су основа филозофских схватања, као и филозофије права. Човек по својој природи је слободна личност. *Декларација права човека и грађанина*, која представља круну Француске револуције из 1789. године, у својој првој реченици истиче ову природноправну идеју и фундаментални принцип слободе и једнакости људи: “Људи се рађају и живе слободни и једнаки у правима”. Међутим, људи нужно живе у одређеним друштвеним заједницама у којима се њихова природна права и слободе ограничавају на разне начине. То се нарочито огледа у држави која је и раније па и данас најача друштвена организација у којој се ограничења права и слободе врше у најјачем степену. Тако, долази до одређене противречности између природних права човека и државе, државноправног поретка у коме су одређена права и дужности грађана.³

У филозофији природног права постоје схватања да су права и слободе човека детерминисана правима и слободама како их одређује природно право. Тако у уставима великог броја држава прописано је да је људски живот неприкосновен, да је људско достојанство неприкосновено и да су сви дужни да га поштују, штите (сва физичка и правна лица и органи јавне власти). Међутим, другим правним нормама устава и нарочито закона, прописују се извесна ограничења тих права и слобода, прописују се одређени услови и околности под којима то више нису апсолутна, природна права, већ права и слободе одређене од стране државе и позитивног права. Додуше, постоје и позитивна права која имају апсолутно дејство јер делују *erga omnes* па су сви дужни да та права поштују (нпр. обавеза поштовања претпоставке невиности односи се на сва лица и државне органе). Такође, постоје и права чији адресати нису сви, већ само одређени круг лица (нпр. права лица лишеног слободе против кога се води кривични поступак су у вези само са обавезама које имају одређени државни органи: полиција, тужилаштво и суд).⁴

Држава прокламује ова права и даје им често посебно место, па се може закључити да од државе зависи каква ће она бити и да је држава

3 Војин, Димитријевић, Милан, Пауновић, Владимир, Ђерић, *Људска права*, Београдски центар за људска права, Београд, (1997), 2004. Војин, Димитријевић, *Људска права у УН*, Београд, 1983.

4 Павле Николић, *Уставно право*, Просвета, Београд, 1995, стр. 166.

примарна, а људска права и слободе секундарни, ипак држава не може пренебрегнути и запоставити регулисање, заштиту и реализацију људских права и слобода. Држава је у почетку, била врло шкрта и тешком муком је признавала многа права и слободе грађана. Али, развој друштва и човека као слободне личности, све више су јачали и утицали да су права и слободе, добијали видно место у нормативним актима држава, добијали разне видове државне заштите. Држава има правну обавезу поштовања правног поретка људских права јер је она тај поредак и створила па је и везана тим нормама и актима који садрже прокламована људска права и слободе. Шта више, државни органи дужни су да створе опште услове за уживање људских права и слобода а не само да иста нормативно прокламују или само формално и декларативно штите.

Људска права и слободе у свом развоју одређују карактер државе, дају јој демократску и истински правну природу. Држава са савременим и заштићеним бројним људским правима и слободама је демократска и правна држава. Тако основна или фундаментална људска права детерминишу државно правну и политичку форму, па изгледа да имају примарно одређујући карактер, не само за грађане, већ и за државу.

У том развоју прелазе се и границе државе. Људска права и слободе добијају место у међународним актима (повељама, декларацијама, пактовима и другим актима), добијају универзални карактер, чак се крећу ка природним правима и слободама човека, мада још увек декларативно и нормативно а мање реално и у примени. Међутим, цео тај процес који се све више развија у савременом кретању друштва и његовим жељама и идеалима још више указује на значај људских права и слобода.⁵

Готово да не постоји нека област односа између појединаца која измиче правној регулативи у области људских права. Прокламација

5 “На тај начин ће се и међународно као и национално право појединих држава све више приближавати објективном праву, које данас упоредо са брзим развојем људског друштва, управо тежи све већој заштити људске личности и права. На тај начин човек као субјект права, потчињен у начелу свом националном праву, све више, упркос томе, постаје истовремено и субјект међународног права, које му све више даје и што је особито важно, зајемчује у великој мери цео низ све значајнијих људских права и слобода, подједнаких за све без обзира на боју коже, нацију, друштвени положај и друге способности”. **Радомир Лукић**, *Систем филозофије права*, Београд, 1992, стр. 423.

и нормирање људских права има велики значај јер се уопште виде та права и одређује се њихова садржина, чиме се омогућава детаљније одређивање сфере простирања појединих права и слобода. Међутим, прави смисао и идеал развоја људских права и слобода није само у нормативном регулисању ових права и слобода, него у њиховом остваривању, односно стварању свих друштвених услова за реализацију и непосредну примену, као и њихову свестрану заштиту. Нужно је створити економске културне, политичке и друге друштвене услове, да би човек могао да користи прописана права и слободе, као и да буде правно заштићен, нарочито уставно и управно у конкретној примени тих права и слобода. Тек у таквој нормативној и практичној примени можемо наћи место и значај људским правима и слободама.

Под изразом “људска права” обично се мисли на одређени број појединачних права и слобода која су садржана у одређеним политичким и правним документима. Тај, шири или ужи каталог права и слобода, садржан је како у међународним документима, тако и у националним правним актима (уставу, законима итд.). Међутим, иако се уставна и управна заштита људских права и слобода налази на терену позитивног права, потребно је указати на институцију људских права и слобода у области природног права. Преко (фе)номена људских права може се посматрати и шире, однос позитивног и природног права, јер су она присутна у “оба права”.

Теорије природног права нарочито су изучавале противречност, однос између природног и позитивног права. Нарочито су важне оне теорије које су истакле примат природних права, слободну личност грађана, као што су то биле теорије друштвеног уговора буржоаског друштва које су носиле и револуционарни карактер и давале право грађанима на рушење државе уколико држава не поштује друштвени уговор, не штити права и слободе грађана.⁶

Природно право се различито објашњава и постоје многобројне теорије. Почев од софиста, Платона и Аристотела, теоретичара античке Грчке, па све до данас имамо различита схватања и појмове о природном праву. Од религијских, па све до многих реалистичких гледишта, биолошких, умних итд. Међутим, може се истаћи у томе

⁶ Момчило Димитријевић, Миролуб Симић, Предраг Димитријевић, *Увод у право*, Ниш, 2005, стр. 290.

да је природно право надискуствено право, за разлику од позитивног које је искуствено. Позитивно право стварају људи, и оно се налази у правним актима, а природно право је идеално, стварано људским умом, разумом, духом, идејом, па и религијом, како се све објашњава у теорији и филозофији права.⁷

Основно је у односу природног и позитивног права да се увек тежило да позитивно право садржи у својим нормама људска права и слободе, онако како их схвата природно право, као природна права и слободе човека⁸ као слободне личности. Међутим, иако је ово тешко остварити због људске природе, друштвених услова и других бројних услова и околности, ипак постоји извесни идеали у људским правима и слободама извесне врлине, као правда, слобода, људско достојанство и др. којима се тежи. Тако, у позитивном праву у нормама о људским правима и слободама налазимо надискуствене елементе, предмете природног права. Према томе, иако су људска права и слободе у природном праву идеалне, замишљене категорије, оне ипак на одређени начин бивају присутне у позитивном праву, правним нормама о људским правима и слободама.

Ако пођемо и од схватања да творци позитивног права те идеалне појаве природног права схватају по свом гледишту које резултира из одређеног друштва и идеолошког схватања аутора, то су променљиве категорије које као надискуствени елементи (правда, мир, слобода, људско достојанство), улазе у позитивне норме о људским правима и слободама. Тако настаје важан однос између позитивног права и природног права.

На овај начин, природно право даје један нов, хумани вредносни карактер људским правима и слободама у позитивном праву, утемељује их, што је битна карактеристика. То још више захтева уставну и управну заштиту људских права и слобода, да би се допринело реализацији тих

7 **Радомир Лукић**, *Систем филозофије права*, Савремена администрација, Београд, 1992, стр. 362. и 363.

8 Извесни теоретичаир објашњавали су природно право и његове елементе у делима које их нису називали филозофијом или филозофијом права, као Ханс Келзен, Рудолф Јеринг и др., а извесни су то обрађивали у делима које су и називали филозофијом, као Ђорђе Дел Векио (Право, правда и држава), Густав Радбрух (Филозофија права), а код нас Тома Живковић (Систем синтетичке правне филозофије) и Радомир Лукић (Систем филозофије права).

права и слобода. Наравно, под условом да друштва, односно творци позитивног права изразе у позитивном праву схватање природних права у правцу афирмације човека што је могуће више као слободне личности.⁹

2. Појам медија

Да би смо уопште дошли до разматрања односа људских права у области медија, потребно је најпре разумети појам медија. Свима нама овај појам звучи итекако познато, будући да га свакога дана употребљавамо. Појам медија употребљава се заједно са појмом масмедија и међу њима нема фактичке разлике осим што се термином масмедији још прецизније утврђује суштина овог појма.

Под појмом “медиј” (медиум) подразумева се свако средство помоћу кога се преносе информације, па би тако медиј био и телефон и cd rom, писмо, e-mail, интернет... Ипак, када се у закону каже медији су слободни или, када се Уставом, као највишим законом, прокламује слобода медија, јасно је да се под појмом “медиј” подразумева нешто друго, а не средство, будући да слобода не може бити својство предмета, већ лица - физичког или правног.

У том смислу, медиј је неко, па се може разумети нпр. као неко ко је посредник, везивни члан (медиум) између *оног ко информацију шаље* (комуникатор) и *оног ко је прима* (реципијент). С друге стране, медији могу и сами бити комуникатори и то онда када праве сопствене ауторске емисије, од сопственог материјала, када објављују ауторске чланке новинара итд. Такође, савремена техничка достигнућа омогућила су прављење тзв. контакт емисија у којима имамо интерактивно учешће медија и гледаоца, односно слушаоца, где се и једни и други појављују и као они који информације шаљу, и као они који их примају, дакле и као комуникатори и као реципијенти. У сваком случају, и онда када шаљу сопствене информације, и онда када их примају, они не губе својство медија и право им мора гарантовати прокламовану слободу, која је средишње питање медијског права.

Тако под медијима у смислу права подразумевамо: 1. новине (нпр. дневни листови Политика, Блиц, Данас... недељници Време,

⁹ Павле Николић, *Уставно право*, Просвета, Београд, 1995, стр. 170.

Нин...); 2. телевизијске и радио програме (Први програм Јавног сервиса Србије, ТВ Б92, Вин, Радио С...); 3. сервисе новинских агенција (БЕТА, ТАНЈУГ...); 4. интернет и друга електронска издања новина, радио и тв програма; 5. остала средства јавног информисања која помоћу речи, слике или звука објављују идеје, информације и мишљења- телетекст - нпр. телетекст ТВ Б92, ТВ Пинк, Јавног сервиса Србије.

Иначе, Закон о јавном информисању не помиње термин медиј (медији), тако да је синоним за овај термин *јавно гласило*, док је у Црној Гори 2002.год. донет Закон о медијима, дакле јасно се употребљава термин медији. Законодавац јасно прецизира овај појам - појам јавног гласила, тј. медија, одредјујући његов обим, па тако у чл. 12 Закона о јавном информисању наводи шта се не може сматрати јавним гласилом (научни и стручни часописи, публикације, каталози, програми који садрже огласе, рекламе, службени листови у којима се објављују прописи, итд).

Тако, на основу претходно реченог, долазимо до појма медија. Медиј или јавно гласило јесте *програм*, чији је *оснивач* физичко или правно лице, који представља *редакцијски* осмишљен склоп информација, намењених унапред неодредјеном броју лица- *публици*.¹⁰ Термин масмедиј је уствари прецизнији утолико што је програм намењен унапред неодређеном броју лица тј. публици, маси која није лично одређена, која је притом и просторно (радио, тв програми, телетекст, итд) и временски (новине) раздвојена од медија.

Дакле, појам медија, тј. масмедија, представља позитивноправни појам, дефинисаном позитивним законским прописима.

3. Људска права и слободе у области медија

1. Данашња средства комуникације људи, а нарочито средства информисања и обавештавања, као и значај информисања, су такве природе да представљају врло важну и сложену друштвену област. Може се рећи, да савремен човек, а и држава и друге друштвене и међународне организације не могу остваривати своје делатности, а тиме и права и слободе, без средстава информисања и обавештавања.

¹⁰ Војислав В. Водинелић, *Право масмедија*, Факултет за пословно право, Београд, 2003, стр. 8.

Док се раније друштво задовољавало слободом штампе и забраном цензуре (а само у изузетним случајевима дозвољена је била цензура), данас имамо тако велики број средстава јавног информисања и начина обавештавања што захтева посебну регулативу и врло сложену материју.¹¹

Према члану 50. и 51, *Устава Републике Србије* који регулишу права и слободе из области медија могу се навести следећа права и слободе:

- слобода оснивања новина и других средстава јавног обавештавања на начин предвиђен законом;
- слобода оснивања телевизијских и радио-станица у складу са законом;
- забрана цензуре;¹²
- право на исправку неистините, непотпуне или нетачно пренете информације.

Ова права носе назив "слобода медија".¹³

Исто тако у члану 51, *Устава Републике Србије* прописно је право на обавештеност које чини са претходном слободом медија права из области медија.

Право на обавештеност састоји се у томе да свако има право да потпуно и благовремено буде обавештаван о питањима од јавног значаја. Ово право је тешко повезати са дужношћу средстава јавног информисања. Ова средства су дужна да та права поштују. Тако, ово право са дужношћу средстава јавног информисања чини једну целину.

Друго, право на обавештеност састоји се у томе да свако има право на приступ подацима који су у поседу државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења¹⁴.

У државама су ова права различито регулисана, па су негде и већа или мања, али би ова права из медијске области била основна.

¹¹ Ратко Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Београд, 2008, стр. 470.

¹² Тако само суд може спречити ширење информација и идеја у тачно одређеним случајевима који су Уставом одређени

¹³ Види чл. 50 *Устава Републике Србије*, Службени гласник РС, 83/06.

¹⁴ Види чл. 51 *Устава Републике Србије*, Службени гласник РС, 83/06.

Ова права, која су уставима регулисана, са развојем друштва, његовим развојем у правцу демократије и људских права и слобода, сигурно да ће се и даље развијати и усавршавати, као и да ће се обогатити новим правима и слободама у области медија. То ће настати и самим развојем средстава информисања и другим техничким напретком у овој области.

2. Иако се могу на одређени начин издвојити права и слободе у области медија, мора се истаћи да су ова права и слободе повезана, па чак чине и једну целину са осталим људским правима и слободама. Тако, скоро сва људска права и слободе добијају свој изражај и развој путем права и слобода у области медија. Путем средстава јавног информисања у могућности смо да се свако људско право и слобода сазна, да се добије његова суштина, значај и начин остваривања. Средства јавног информисања показују нам прави пут реализације људских права и слобода.

Извесна људска права и слободе имају још већу повезаност, чак и зависност од права и слобода у области медија. Тако, слобода мишљења и изражавања, право на једнаку заштиту права и на правна средства, право на људско достојанство итд. Ова права се изражавају и добијају на својој суштини и значају путем права из области медија.

Из ових односа може се закључити да постоји врло важан, узајаман и сложен однос између људских права и слобода и права и слобода из области медија, што указује и на значај и актуелност права и слобода из области медија. То ће све више развијати и биће предмет изучавања с обзиром на развој средстава информисања и важности информисања за развој друштва, државе и човека као слободне и креативне личности.

Брз технички напредак у свим областима, а посебно у средствима јавног информисања, омогућује, брз проток информација, а развој данашњег друштва све више тражи брзе, тачне, благовремене и праве информације. Међутим, треба указати да у томе постоје и могућности протока лажних, скривених и других негативности у информисању, што ову материју компликује и захтева заштиту права и слобода у свим могућим видовима, а посебно правну заштиту.

4. Заштита људских права и слобода

Историјски посматрано правни систем људских права развијао се првенствено са циљем да се оствари потреба заштите појединца од аката и радњи државне власти. Потребно је било створити неки заштићени простор пред којим је морала стати апсолутна власт највиших државних органа. Тај простор је прокламација али и стварна заштита каталога људских права. Првенствена обавеза поштовања људских права је обавеза државних органа (државна власт) али и свих других који врше јавну власт.

Људска права и слободе регулисани су углавном уставнима држава. Међутим, претходно ова права су регулисана политичким декларацијама и другим ванправним документима националног и наднационалног карактера (нпр. француска Декларација из 1789. године). Међутим, *Magna Carta Libertatum* (Велику повељу о слободама) и *Bill of Rights* у Енглеској су правни акти који имају за циљ успостављање правних правила којима се јемче права појединаца. С друге стране, у међународном праву постоје декларације и конвенције о људским правима и слободама, које имају ванправни карактер, али ратификацијом од стране државе, добијају правни карактер.¹⁵

Према томе, људска права и слободе, регулисањем непосредно уставом или посредно преко декларација и других ванправних политичких аката, добијају уставни карактер. Људска права и слободе се правним нормама појмовно одређују, прокламују, уобличава се њихова садржина, правна заштита као и поступак остваривања те заштите. Сама уставна гаранција људских права и слобода подразумева обавезу за државне органе и уопште, органе јавне власти, да заштите уставом зајемчена људска права. Сам термин “зајемчена” људска права указује да држава стоји иза људских права и пружа, односно обезбеђује њихову заштиту оним правним субјектима (бенефицијарима) чија су права и слободе угрожене или повређене. Позитивноправни прописи по правилу пружају заштиту само када се ради о повредама људских права.

¹⁵ John, Marston, Richard Ward, Constitutional and Administrative Law (cases and commentary), Pitman Publishing, 1993.

У свим актима одређује се и њихова заштита, што је од посебног значаја. Правне норме говоре о људским правима и слободама као природним, идеалним правима. Додуше, код неких права и слобода постоје ограничења, али, углавном, то су више права и слободе човека као природног бића. Тако, слобода савести, слобода мишљења, право на људско достојанство и слободан развој личности итд.

Међутим, да би се људска права и слободе обезбедиле и реализовале, нужно је да буду заштићени. Тачно је, да је и та заштита регулисана, одређена нормама, па носи нормативни карактер. Међутим, суштина заштите, њен циљ је да та права и слободе буду примењени онако како су прописани. Тако, заштита има један суштински, реализаторски карактер.

Заштита ових права и слобода може бити врло различита. Право готово никада не штити апстрактну слободу појединца, већ појединачне манифестације, аспекте те слободе. Тако, правни систем обезбеђује заштиту човековог физичког и психичког интегритета, приватности, части и угледа, имовине, брака и породице, човекове животне средине, његову слободу мишљења и уверења, изражавања, удруживања, окупљања, кретања и сл.¹⁶

Ако бисмо заштиту људских права и слобода схватили у најширем смислу, она би се састојала и у томе, да држава мора свим средствима обезбедити праву примену ових права и слобода. Потребно је обезбедити материјалне, економске услове грађанима да би могли слободно да користе своја права и слободе. Затим, развојем опште културе, културе у најширем смислу, грађанима треба развити свест о могућности коришћење ових права. Осим тога, политичка оријентација државе мора бити демократски како би се формирала слободна политичка воља, свест о томе да грађани могу слободно и без притиска користити ова своја права. Без демократске оријентације друштва илузорно је говорити о људским правима и слободама а поготову о њиховој заштити. Дакле, први корак у правцу заштите људских права и слобода представља обезбеђивање друштвених и политичких услова за пуно коришћење тих права, чиме се ова права и слободе штите у најширем смислу - као природна права и слободе.

¹⁶ Саша Гајин, *Људска права*, скрипта за Уставно право 2007, Правни факултет Универзитета Унион, стр. 22.

Међутим, много конкретнија је правна заштита. Правна заштита, у начелу, пружа се на два нивоа, и то: на нивоу конкретног случаја повреде права али и на нивоу правног нормирања (прописивања) поступка (механизма) заштите повреде права.

Што се тиче правне заштите у конкретном случају, органи јавне власти имају обавезу да пруже правну заштиту свим правним субјектима чија су права угрожена, односно где постоји опасност од повреде (нпр. полицијска заштита лица и имовине од хулиганских напада фудбалских навијача или заштита уредно пријављеног скупа хомосексуалаца од физичког напада скинхедса, и сл.) или пак где је повређивање у току или је повреда у потпуности окончана.

Ова обавеза правне заштите постоји за државне органа код већег броја права као што су: право на живот, слобода од тортуре, нечовечног поступања и кажњавања, слобода од ропства и принудног рада (нарочито у случају немоћних или зависних лица), заштита економских интереса и сл.

Међутим, државни органи су дужни и да покрену поступак правне заштите на захтев корисника (уживаоца) права које је повређено или угрожено, или на захтев другог "овлашћеног лица" или на основу одлуке самог државног органа (полиције, тужилаштва и сл.). Поступак правне заштите се покреће у случају када је до повреде права или слободе већ дошло, односно када је радња повређивања већ окончана али и у свим оним превентивним случајевима када повреда права тек предстоји или је радња повређивања у току.

С друге стране, држава има обавезу да обезбеди могућност правне заштите која се налази у сфери нормативне регулације. Рече је о стварању правних правила који прописују ефикасне поступке правне заштите људских права и слобода који ће се касније користити у конкретним случајевима повреде или угрожавања истих. Ти различити правни поступци постоје у свим правним областима приватног и јавног права и то: почев од грађанских тужби, кривичноправне заштите, радноправне и породичноправне заштите, заштите пред уставним судом и пред органима управе (државне и недржавне - јавних служби) и специјализованим управно-судским органима (нпр. управни суд), односно контролним органима и телима над управом.

С тим у вези, држава је дужна не само да пропише правне процедуре већ и надлежност органа, и то искључиво законом, који ће органи поступати при остваривању и заштити људских права. То налаже принцип владавине права и правне државе и познат је као “due-process” клаузула (Амандман XIV, Устав САД).¹⁷

Уколико држава није прописала, односно нормативно предвидела наведене поступке, она не може са себе да склони одговорност за повреде људских права јер није ставила на располагање делотворне правне механизме. У том случају држава сама сноси одговорност за све повреде права и слобода и онда када држава није непосредно изазвала повреду права, већ је то учинио неко други (појединац или правно лице).

Такође, држава је дужна не само да створи делотворне механизме правне заштите људских права и слобода, већ је дужна и да предузима мере за унапређење правног режима остваривања и заштите људских права.¹⁸

Према садржини постоје разне врсте правне заштите. Тако можемо да разликујемо: уставну, управну и судску. Међутим, истичемо *уставну* и *управну*. Уставну зато што је основна, принципијелна, одређена у уставу као нормативна основа за сваку даљу заштиту. Законима се она даље конкретније регулише и на основу закона примењује од стране управних, судских и др. органа. Пошто се законима на општи начин разрађује уставна материја, то она у заштити конкретног људског права и слободе није тако важна, јер се полази од тога да су закони правно разрадили уставне норме, те да је примена закона у конкретним актима много важнија и осетљивија за конкретног појединца, чија су права и слободе повређена у конкретној животној ситуацији.

¹⁷ Орган јавне власти дужан је да поступа само у оним случајевима заштите повређених људских права за које је надлежан, примењујући при том унапред прописана правила поступка.

¹⁸ Одредбе о овим обавезама иновације и унапређивања правних процедура чине тзв. “меко право” (софт-лау), односно правила за које, по правилу, не важе класичне правне санкције. Изузетно се могу прописати прекршајне казне. Нпр. Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја у Србији из 2004. (чл. 37-43), наводи следеће обавезе органа јавне власти: објављивање информатора, одржавање носача информација, обука запослених, подношење редовних годишњих извештаја и сл.

У оваквом сагледавању заштите, истиче се нарочито *управна заштита*. Ово због тога што је управна делатност свакодневна и састоји се у конкретној примени људских права и слобода, у многобројним и непосредним односима са грађанима. Управним актима а и управним радњама, управа је у сталној материји људских права и слобода. Судска активност и активност других органа појављује се тек после управне активности, као корекција управне активности. Због тога је дат акценат на управној заштити док ће се друга заштита појавити као секундарна, када управна заштита не успе да заштити ова права и слободе.

Може се говорити и о *политичкој заштити*. Она је такође важна. Међутим, сматрамо да је потребно да се она огледа у обезбеђивању механизма за превентивно деловање кроз демократизацију целокупног друштва, кроз прописивање, нормирање и остваривање свих демократских елемената тог система. Политичка заштита схваћена на другачији начин, као заштита која би се остваривала накнадно када су права и слободе повређени, уносила би политичке и волунтаристичке елементе, што би реметило, па чак би било и супротно правној заштити. Политичку заштиту треба остваривати у уставним и законским нормама у правцу демократске и правне државе, док ће се правном заштитом омогућити остваривање права и слобода у сваком појединачном случају.

Због тога, треба посебно заштитити у области медија права и слободе у области медија, иако је та заштита у добром делу средстава, врсти и начина заштите иста као и код других људских права и слобода. Код појединих права и слобода у области медија имамо и посебне органе за њихову заштиту (нпр, у Србији - Повереник за информације од јавног значаја).

HUMAN RIGHTS AND THE MEDIA

Summary

The term "human rights" usually refers to a number of individual rights and freedoms contained in certain political and legal documents. A media or media outlet is a program founded by the person or legal entity, which represents sequence of information designed by the newsroom, addressed to previously unspecified persons' - audience.

Particularly important is a protection of the rights and freedoms in the field of media for several reasons. First of all, in the media today we have many more rights than before. The development of information technology and a instruments of mass media has led to their increased number nowadays. Finally, relations in contemporary society are such that communications between people in everyday life, in common business, ideas, culture development and understandings, are much more intense because of such a development of means of mass communication.

Key words: *media, human rights, human rights protection in the media sphere*